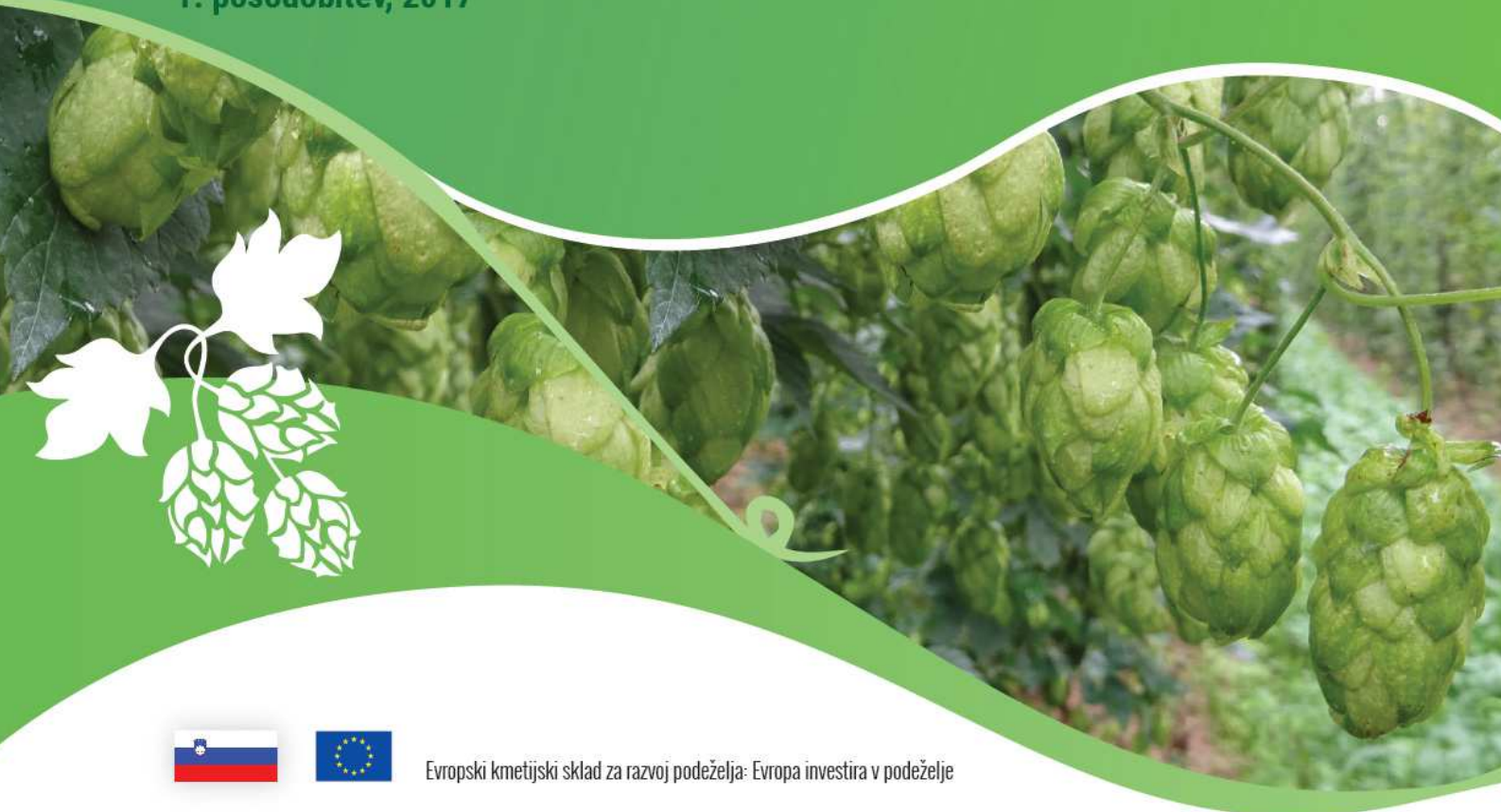

TEHNOLOŠKA NAVODILA ZA IZVAJANJE OPERACIJE HMELJARSTVO

v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila za obdobje 2014–2020
1. posodobitev, 2017

Tehnološka navodila za izvajanje operacije hmeljarstvo v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila za obdobje 2014-2020; 1. posodobitev, II. objava

Izdalo: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 22, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 478 9000

Telefaks: 01 478 9021

E-pošta: gp.mkgp@gov.si

Splet: www.mkgp.gov.si

Leto izdaje: 2017

Avtorji po abecednem vrstnem redu: dr. Barbara Čeh, Bojan Čremožnik, Irena Friškovec, Gregor Leskošek, dr. Dušica Majer, Monika Oset Luskar, dr. Sebastjan Radišek, dr. Magda Rak Cizej in Martina Zupančič

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=290734080](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID=290734080)

ISBN 978-961-6761-50-5 (epub)

Lektoriranje: IHPS

Ta dokument je nastal s finančno pomočjo Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Za vsebino publikacije sta odgovorna Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije ter Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Organ upravljanja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	5
2	VODENJE EVIDENC	6
3	OPERACIJA HMELJARSTVO	7
3.1	Pogoji upravičenosti.....	7
3.2	Splošni pogoji	7
3.3	Obvezna zahteva HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru	8
3.3.1	Tehnološka navodila za izvedbo obvezne zahteve HML_POKT.....	8
3.3.2	Pregled izvajanja obvezne zahteve HML_POKT.....	10
3.4	Obvezna zahteva HML_NMIN: Nmin analiza.....	10
3.4.1	Tehnološka navodila za izvedbo obvezne zahteve HML_NMIN	11
3.4.2	Pregled izvajanja obvezne zahteve HML_NMIN	13
3.5	Izbirna zahteva HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak.....	14
3.5.1	Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_NIZI.....	16
3.5.2	Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_NIZI.....	18
3.6	Izbirna zahteva HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja.....	18
3.6.1	Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_KOMP	18
3.6.2	Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_KOMP	19
3.7	Izbirna zahteva HML_BIOV: Uporaba biorazgradljivih vrvic.....	20
3.7.1	Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_BIOV	21
3.7.2	Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_BIOV.....	21
4	KOMBINACIJE OPERACIJE HMELJARSTVO	22
4.1	Kombinacije zahtev znotraj operacije HML na isti površini	22
4.2	Kombinacije ukrepa ekološko kmetovanje in zahtev operacije HML na isti površini.....	22
5	KRŠITVE, ZAVRINITVE IN UKINITVE PLAČIL	22
6	PRILOGE	26
	Priloga 1: Primer izpolnjenih evidenc za operacijo HML.....	26
	Priloga 2: Obrazec »Izjava izvajalca o izvedeni strojni storitvi v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska- podnebna plačila iz PRP 2014–2020, kadar se storitev opravlja kot sosedstva pomoč«	31
	Priloga 3: Obrazec za oddajo in prejem živinskih gnojil.....	35
	Priloga 4: Obrazec opredelitve načina reje.....	36
7	INFORMACIJE	37

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Minimalno število analiz, ki jih je treba izdelati pri izvajanju obvezne zahteve HML_NMIN glede na površino hmelja	11
Preglednica 2: Letne količine živinskih gnojil/žival	16
Preglednica 3: Čas uporabe, način trošenja in način zdelave organskih gnojil	16
Preglednica 4: Kategorije kršitev	23
Preglednica 5: Kršitve in kategorije kršitev pri operaciji HML.....	24
Preglednica 6: Zavrnitve in ukinitve zaradi neupravičenega zmanjša obsega površin, vključenih v obveznost	25

KAZALO SLIK

Slika 1: Medvrstni prostor je dobro pokrit že med rastno dobo hmelja, če je le-ta prvoleten ali slabše olistan. Sicer se v medvrstnem prostoru podsevek zaradi pomanjkanja svetlobe dobro razraste šele po spravilu hmelja v septembru.	9
Slika 2: Po spravilu pridelka hmelja se podsevek razvija naprej, kar pozitivno vpliva na zmanjšanje zapleveljenosti in izpiranja hranil. Ko ga zaorjemo, ima pozitiven vpliv še na obogatitev tal z organsko snovjo in hranili.	9
Slika 3: Pri cvetočih podsevkah moramo biti s časom setve previdni, da ne zacvetijo v rastni dobi hmelja; če se to vendarle zgodi, podsevek vsaj v delu hmeljišča, kjer je zacvetel, pred aplikacijo FFS zmulčimo. Potrebni so pregledi hmeljišča pred vsako aplikacijo.	9
Slika 4: S setvijo podsevkov v hmeljišča zmanjšamo zapleveljenost.	9
Slika 5: Dobro pokrit medvrstni prostor v času, ko je hmelj še na njivi – bujen nasad	10
Slika 6: Dobro pokrit medvrstni prostor v avgustu, ko je hmelj še na njivi – manj bujen nasad	10
Slika 7: Za vzorčenje tal potrebujemo sondo z dovolj dolgo zarezo, kladivo, čisto vedro, strgalo, plastično vrečko in hladilno torbo.	12
Slika 8: Sondo na vsakem odvzemnem mestu zabijemo v tla do globine 60 cm oziroma do kolikor tla dopuščajo.....	12
Slika 9: Ko sondo zabijemo v tla do zelene globine, jo zavrtimo in previdno potegnemo iz tal.	12
Slika 10: Vso zemljo iz sonde postrgamo v čisto vedro.	12
Slika 11: Potrebni podatki na vzorcu za oddajo v laboratorij za hitri talni test	13
Slika 12: Dokument z rezultati testa, ki vsebuje gnojilni nasvet.....	13
Slika 13: Način aplikacije gnojevke z razpršilnimi ploščami – NAPAČNO	17
Slika 14: Način aplikacije gnojevke z vlečnimi cevmi na poljedelskih / travniških površinah – PRAVILNO ...	17
Slika 15: Zadelava gnojevke v hmeljišču	17
Slika 16: Rztros hlevskega gnoja	17
Slika 17: Zadelava hlevskega gnoja v hmeljišču	17
Slika 18: Kup hmeljevine se prekrije s PVC folijo, ki se jo ob robovih dobro pritisne ob tla.	19
Slika 19: Vodilo juta 2200x2 je pleteno iz dveh vrvic. Potrebna je pozornost pri vezavi na konstrukcijo – da je čim trdneje navezано, kar omogoča, da ob vetru čim manj drsi po žici. Smiselno je tudi zavarovanje spodnjega dela vrvice pred gnitjem pred napeljavo (poskusi še v teku).	20
Slika 20: Vodilo iz jute se po nekaj mesecih po obiranju v kompostnem kupu popolnoma razgradi.	21
Slika 21: Vodilo iz kokosovih vlaken je dokaj robustno, v tleh med rastno sezono hmelja ne zgine, se ne trga, je pa bolj zamudna napeljava.	20
Slika 22: Vrvica iz polimerov škroba koruze kot vodilo za hmelj mora imeti potrebno deklaracijo o biorazgradljivosti oziroma potrdilo, da se razgradi v kompostnem kupu (ang.: compostable)	20

1 UVOD

Začetki pridelave hmelja na okolju prijazen način segajo že več desetletij nazaj. Panoga hmeljarstva je bila zaradi specifičnosti prilagajanja razmeram svetovnega trga ena izmed prvih panog kmetijstva v Sloveniji, kjer je potekala pridelava po smernicah integriranega varstva rastlin, in sicer že v 50-tih letih; zatiranje bolezni in škodljivcev so hmeljarji izvajali na podlagi napovedi opazovalno-napovedovalne službe. Hmeljarstvo je edina panoga kmetijstva v Sloveniji, kjer se za zatiranje plevelov ne uporablja herbicidov, temveč se le-te zatira mehansko, gnojenje hmelja na osnovi rezultatov analize tal pa se opravlja že vrsto let. Sistem integrirane pridelave hmelja v okviru ukrepa [integrirana pridelava poljščin](#) je v slovensko hmeljarstvo vpeljal okolju še bolj prijazen način pridelave hmelja.

Zahteve na področju naravi prijaznega hmeljarstva v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (v nadaljevanju: ukrep KOPOP) so posledica dosedanjih izkušenj v integrirani pridelavi hmelja in želje po spodbujanju načina pridelave hmelja, ki je namenjena tudi varovanju okolja, s poudarkom na varovanju vodnih virov, rodovitnosti tal in blažitvi podnebnih sprememb.

Tehnološka navodila za izvajanje operacije Hmeljarstvo (v nadaljevanju: operacija HML) so pripravljena na osnovi [Uredbe](#) o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS št. 16/16, z vsemi spremembami; v nadaljevanju: uredba).

Prevzete obveznosti za operacijo HML morajo hmeljarji izvajati pet let, možno pa bo letno podaljšanje zaključene petletne obveznosti. Novost pri ukrepu KOPOP so pogoji upravičenosti, ki jih je treba izpolnjevati pred vstopom v ta ukrep. Pri izvajanju zahtev operacije HML morajo hmeljarji izpolnjevati tudi vse splošne pogoje.

Hmeljarjem želimo, da jim bodo tehnološka navodila v pomoč pri pridelavi hmelja v okviru operacije HML in bodo na okolju prijazen način pridelali kakovosten in količinsko velik pridelek.

Strokovna skupina za hmeljarstvo

2 VODENJE EVIDENC

V skladu z [uredbo](#) je pri izvajanju ukrepa KOPOP treba **obvezno in sproti voditi evidence na predpisanih obrazcih**, ki so dostopni na spletnih straneh [Ministrstva](#) za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: ministrstvo) in [Agencije](#) Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju: agencija). Evidence služijo za vodenje vseh delovnih opravil v okviru izbranih operacij in zahtev ukrepa KOPOP. Evidence se lahko uporabljajo tudi za potrebe vodenja vseh drugih delovnih opravil na kmetijskem gospodarstvu (v nadaljevanju: KMG) in tudi za površine, ki niso vključene v ukrep KOPOP. KMG mora v primeru uporabe gnojil in fitofarmaceutskih sredstev (v nadaljevanju: FFS) voditi podatke o nabavi, porabi, oddaji, prejemu in zalogi posameznih vrst gnojil in FFS za vse površine KMG.

Evidence za operacijo HML vključujejo naslednje obrazce:

- »Evidenca o delovnih opravilih za hmeljišča«,
- »Evidenca o uporabi organskih in mineralnih gnojil«,
- »Evidenca o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«,
- »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP«,
- »Evidenca o uporabi fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«.

»Evidenco o delovnih opravilih za hmeljišča« KMG obvezno vodi za vsa delovna opravila v hmeljiščih, če so te površine vključene v operacijo HML oziroma Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija.

»Evidenca o uporabi organskih in mineralnih gnojil« in »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« se uporabljata tudi za namen kontrole navzkrižne skladnosti.

Pri izpolnjevanju obrazca »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« je treba upoštevati, da se morajo v ta obrazec vpisovati tudi podatki o izvedenih metodah varstva rastlin z nizkim tveganjem. V skladu s 5. členom [Pravilnika](#) o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi (Uradni list RS, št. 43/14) so metode varstva rastlin z nizkim tveganjem naslednje:

- mehansko ali fizikalno zatiranje plevela (strojno ali ročno);
- mehansko ali fizikalno odstranjevanje napadenih ali okuženih rastlin ali delov rastlin ali škodljivih organizmov;
- uporaba FFS, izdelanih na podlagi mikroorganizmov, rastlinskih izvlečkov, feromonov in snovi z nizkim tveganjem, registriranih oziroma dovoljenih v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva;
- uporaba koristnih organizmov za biotično varstvo rastlin, dovoljenih z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo rastlin;
- uporaba osnovnih snovi, za katere v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva, ni treba pridobiti odločbe o registraciji ali dovoljenja;
- uporaba pripravkov, ki so dovoljeni za ekološko kmetovanje v skladu z Uredbo 834/2007/ES.

Evidence upravičenci hranijo doma (na KMG) za potrebe pregleda na kraju samem in jih ne pošiljajo na agencijo. Kopija evidenc se pošlje na agencijo le v primeru uveljavljanja višje sile ali izjemnih okoliščin.

Evidence in ostala dokazila o izpolnjevanju posameznih zahtev ukrepa KOPOP je treba ob kontroli dati na vpogled nadzornim organom.

Predpisane evidence se lahko izpolnjujejo v računalniški obliki. **Oblike in vsebine obrazca ni dovoljeno spreminjati**, lahko pa se dodaja ali po potrebi izbriše posamezne vrstice. **Če kontrolor ob pregledu na kraju samem najde spremenjen obrazec, to pomeni kršitev.** Če se obrazce izpolnjuje v tiskani obliki, je treba vsa delovna opravila vpisovati čitljivo in z velikimi tiskanimi črkami.

Kratka navodila za vodenje evidenc s primerom so dostopna na spletnih straneh [ministrstva](#) in [agencije](#). Primer izpolnjenih evidenc za operacijo HML je v prilogi 1 teh navodil.

3 OPERACIJA HMELJARSTVO

Pri izvajanju operacije HML je treba izpolnjevati pogoje upravičenosti, splošne pogoje in pogoje, določene s posameznimi zahtevami te operacije. Od leta 2017 novi vstopi v operacijo HML niso mogoči.

3.1 Pogoji upravičenosti

Ob vstopu v ukrep KOPOP je treba izpolnjevati naslednje pogoje upravičenosti:

- imeti najmanj en hektar kmetijskih površin na KMG;
- KMG mora biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju: RKG);
- imeti opravljen šesturni program predhodnega usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin;
- imeti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva.

3.2 Splošni pogoji

Pri izvajanju ukrepa KOPOP je treba izpolnjevati naslednje splošne pogoje:

- imeti opravljen program usposabljanja v obsegu najmanj štirih ur letno do 20. decembra tekočega leta;
- v prvih treh letih trajanja obveznosti mora biti najmanj enkrat uporabljena storitev svetovanja, razen če so upravičenci v ukrep KOPOP vstopili prvič v letu 2015, ko morajo storitev svetovanja uporabiti najmanj enkrat v prvih štirih letih trajanja obveznosti (to je do konca leta 2018);
- ves čas trajanja obveznosti mora biti vodena evidenca o vseh delovnih opravilih, in sicer na obrazcih evidenc o delovnih opravilih, ki so dostopni na spletnih straneh ministrstva in agencije;
- uporaba blata iz komunalnih čistilnih naprav ni dovoljena.

Operacija HML se izvaja na GERK z vrsto rabe »1160 – hmeljišče« in vključuje:

a) obvezni zahtevi:

- HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru (v nadaljevanju: HML_POKT);
- HML_NMIN: Nmin analiza (v nadaljevanju: HML_NMIN);

b) izbirne zahteve:

- HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak (v nadaljevanju: HML_NIZI);
- HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja (v nadaljevanju: HML_KOMP);
- HML_BIOV: Uporaba biorazgradljivih vrvic (v nadaljevanju: HML_BIOV).

Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije. **Izbirne zahteve je treba izvajati na isti kmetijski površini kot obvezni zahtevi, in sicer v enakem ali manjšem obsegu kot obvezni zahtevi.**

Zahteve v okviru operacije HML pomenijo spremembo obstoječih kmetijskih praks in prispevajo k izboljšanju stanja tal in voda prek:

- obogatitve tal z organsko snovjo in uravnotežene preskrbljenosti s hranili;
- povečevanja deleža organske snovi v tleh;
- izboljšanja zračno vodnega režima v tleh;
- preprečevanja ostankov polipropilena v tleh in drugje v naravi;
- preprečevanje nekontroliranega gnitja in samovžiga hmeljevine ter s tem pridobivanje kvalitetne organske mase in možnost njenega vračanja na kmetijska zemljišča.

3.3 Obvezna zahteva HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru

Namen obvezne zahteve HML_POKT je obogatitev tal z organsko snovjo, povečevanje deleža humusa v tleh, zmanjšanje izpiranja dušika, preprečevanje zbijanja tal in zmanjšanje zapleveljenosti.

V okviru obvezne zahteve HML_POKT morajo biti tla v medvrstnem prostoru hmeljišča od 25. julija tekočega leta do najmanj 25. oktobra tekočega leta pokrita z eno izmed navedenih kmetijskih rastlin. Te kmetijske rastline so: ajda, aleksandrijska detelja, bar, bela gorjušica, bob, facelija, grah, grahor, grašica (ozimna, jara), inkarnatka, pšenica horasan – kamut® (ozimna, jara), krmna ogrščica (ozimna, jara), krmna repa, krmna repica (ozimna, jara), krmni bob, krmni grah (ozimni, jari), krmni ohrov, mešanica žit (ozimna, jara), navadna nokota, oljna ogrščica (ozimna, jara), oljna redkev, rjava indijska gorčica, rž (ozimna, jara), sirek, sončnice, soržica (ozimna), volčji bob (ne mnogolistni volčji bob).

Za obvezno zahtevo HML_POKT velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin hmeljišča, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje te obvezne zahteve, je hmelj.

Višina plačila za izvajanje obvezne zahteve HML_POKT znaša 100,80 eura/ha letno.

3.3.1 Tehnološka navodila za izvedbo obvezne zahteve HML_POKT

Pri izvajanju obvezne zahteve HML_POKT se morajo zgoraj navedene primerne kmetijske rastline posejati pred 25. julijem, priporočljivo po zadnjem obsipanju hmelja v začetku julija, tako da rastejo v medvrstnem prostoru vsaj med 25. julijem in 25. oktobrom tekočega leta.

Podsevek sejemo, ko so tla primerno vlažna, oziroma pred napovedanimi padavinami, da sicer le-ta ne propade. Če pa je sušno, se priporoča zalivanje. Podsevek se bo razbohotil v polnorodnih, bujnih nasadih hmelja zaradi teme v hmeljišču sicer šele po obiranju hmelja, ko bo dobil dovolj svetlobe (sliki 1 in 2).

Kot podsevki so primerne rastline, ki imajo hitro začetno rast in kratko rastno dobo, pri tem pa tvorijo veliko organske mase. Cvetiče podsevke ali mešanice, ki jih vsebujejo, sejemo časovno tako, da do obiranja hmelja ne zacvetijo. Hmeljišča moramo kljub temu pregledati najmanj pred vsako aplikacijo FFS. Če podsevek med rastno dobo hmelja kljub vsemu zacveti, ga je treba pred nanašanjem FFS vsaj v predelu hmeljišča, kjer zacveti, zmulčiti (slika 3). Cvetiče medovite podsevke, na primer facelijo in ajdo, za setev v hmeljišča zato odsvetujemo.

Za vsak izbran podsevek za setveno normo računamo neto površino sejanja, to je medvrstni prostor. Temu prilagodimo količino semena za setev. Primeri priporočene količine semena za setev za najpogostejše podsevke:

- oljna redkev (na primer sorta Raula): 20 kg semena/ha neto površine (medvrstni prostor),
- krmna repica (na primer sorta Perko): 12 kg semena/ha neto površine (medvrstni prostor),
- krmna ogrščica (na primer sorta Starška): 10 kg semena/ha neto površine (medvrstni prostor).

V primeru hmeljišč, v katerih so bili ugotovljeni povzročitelji verticilijske uvelosti hmelja, so kot podorine primerne le enokaličnice; torej med navedenimi v obvezni zahtevi HML_POKT sirek, mešanica žit (ozimna), rž (ozimna, jara), soržica (ozimna), saj ostale rastline spadajo med gostitelje te nevarne bolezni. Priporočene sorte in količine semena za setev so:

- sirek (na primer sorta Primisilo): 60 kg/ha neto površine (medvrstni prostor),
- sirek (na primer sorta Sucrosorgho 506): 50 kg/ha neto površine (medvrstni prostor),
- mešanica žit: okrog 280 kg/ha neto površine (medvrstni prostor), odvisno od sestave mešanice,
- rž: 240 kg/ha neto površine (medvrstni prostor),
- soržica: okrog 270 kg/ha (odvisno od sestave mešanice) neto površine (medvrstni prostor).

Slika 1: Medvrstni prostor je dobro pokrit že med rastno dobo hmelja, če je le-ta prvoleten ali slabše olistan. Sicer se v medvrstnem prostoru podsevek zaradi pomanjkanja svetlobe dobro razraste šele po spravilu hmelja v septembru. (Foto: B. Čremožnik)

Slika 2: Po spravilu pridelka hmelja se podsevek razvija naprej, kar pozitivno vpliva na zmanjšanje zapleveljenosti in izpiranja hranil. Ko ga zaorjemo, ima pozitiven vpliv še na obogatitev tal z organsko snovjo in hranili. (Foto: B. Čremožnik)

Slika 3: Pri cvetočih podsevkih moramo biti s časom setve previdni, da ne zacvetijo v rastni dobi hmelja; če se to vendarle zgodi, podsevek vsaj v delu hmeljišča, kjer je zacvetel, pred aplikacijo FFS zmulčimo. Potrebni so pregledi hmeljišča pred vsako aplikacijo. (Foto: B. Čeh)

Slika 4: S setvijo podsevkov v hmeljišča zmanjšamo zapleveljenost. (Foto: B. Čeh)

Na slikah 5 in 6 sta podana primera dobre pokritosti medvrstnega prostora v času, ko je hmelj še na njivi, glede na to, kako bujen je nasad hmelja. Podsevek se lahko v bujnem nasadu razbohoti šele po obiranju hmelja, ko dobi dovolj svetlobe, kot je vidno na sliki 2.

Slika 5: Dobro pokrit medvrstni prostor v času, ko je hmelj še na njivi – bujen nasad (Foto: B. Čeh)

Slika 6: Dobro pokrit medvrstni prostor v avgustu, ko je hmelj še na njivi – manj bujen nasad (Foto: B. Čeh)

3.3.2 Pregled izvajanja obvezne zahteve HML_POKT

Agencija izpolnjevanje pogojev pri izvajanju obvezne zahteve HML_POKT preverja z upravnim pregledom in s pregledom na kraju samem.

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline – hmelja preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- pregled evidenc;
- na tleh v medvrstnem prostoru hmeljišča v času od 25. julija do najmanj 25. oktobra tekočega leta raste primerna kmetijska rastlina.

3.4 Obvezna zahteva HML_NMIN: Nmin analiza

Namen obvezne zahteve HML_NMIN je zmanjšanje ostankov nitratov v vodi in tleh po spravilu hmelja ter nitratov v pridelkih hmelja, nadzor vnosov dušika in optimalno gnojenje z dušikom.

V okviru obvezne zahteve HML_NMIN se najpozneje do 30. junija tekočega leta izdelajo hitri talni testi na vsebnost mineraliziranega dušika v tleh.

Minimalno število analiz, ki jih je treba izdelati pri izvajanju obvezne zahteve HML_NMIN glede na površino pod hmeljem, je navedeno v preglednici 1.

Preglednica 1: Minimalno število analiz, ki jih je treba izdelati pri izvajanju obvezne zahteve HML_NMIN glede na površino hmelja

Površina hmelja (ha)	Potrebno število analiz	Površina hmelja (ha)	Potrebno število analiz
do vključno 3 ha	1	nad 100 do vključno 125 ha	13
nad 3 do vključno 10 ha	2	nad 125 do vključno 150 ha	14
nad 10 do vključno 20 ha	4	nad 150 do vključno 200 ha	15
nad 20 do vključno 30 ha	5	nad 200 do vključno 250 ha	16
nad 30 do vključno 40 ha	6	nad 250 do vključno 300 ha	17
nad 40 do vključno 50 ha	7	nad 300 do vključno 350 ha	18
nad 50 do vključno 60 ha	8	nad 350 do vključno 400 ha	19
nad 60 do vključno 70 ha	9	nad 400 do vključno 450 ha	20
nad 70 do vključno 80 ha	10	nad 450 do vključno 500 ha	21
nad 80 do vključno 90 ha	11	500,1 ha ali več	Za vsakih 50 ha še ena dodatna analiza.
nad 90 do vključno 100 ha	12		

Analize lahko izdelajo le institucije, pristojne za izdelavo analiz (npr. Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavodi, Kmetijski inštitut Slovenije).

Pred vstopom v operacijo HML se mora upravičenec udeležiti usposabljanja v zvezi z odvzemom vzorcev tal za analizo v okviru predhodnega usposabljanja za ukrep KOPOP.

Za obvezno zahtevo HML_NMIN velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin hmeljišča, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Na KMG je treba hraniti rezultate hitrih talnih testov, iz katerih je razviden tudi datum izdelave in številka GERK (GERK_PID), na katerega se testi nanašajo, ter gnojilne nasvete, izdelane na podlagi teh testov. Iz teh dokumentov morajo biti razvidni podatki o datumih izdelave in številkah GERK_PID, na katere se le-ti nanašajo.

Kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje obvezne zahteve HML_NMIN, je hmelj.

Višina plačila za izvajanje obvezne zahteve HML_NMIN znaša 22,86 eura/ha letno.

3.4.1 Tehnološka navodila za izvedbo obvezne zahteve HML_NMIN

Vzorec tal vzamemo vsaj enkrat letno, najpozneje do 30. junija tekočega leta, in sicer pred priporočenimi termini za dognojevanje nasadov hmelja z dušikom. Vzorčenja ne izvajamo, ko so tla suha in ne neposredno po dežju (počakajte tri dni). Vzorčimo do globine 60 cm oziroma do kolikor tla omogočajo tako, da se po hmeljišču pomikamo diagonalno ali cik-cak in vzamemo podvzorke na 20 do 25 mestih. Vzorčimo v medvrstnem in vrstnem prostoru (slike 7 do 10). Pri vzorčenju se izogibamo robovom hmeljišča. Na posameznem odvzemnem mestu sondo zapičimo oziroma zabijemo v tla, zavrtimo in potegnemo ven. S palico postrgamo vso zemljo iz sonde v čisto vedro. Še prej na zgornjem delu odstranimo morebitne rastlinske ostanke.

Slika 7: Za vzorčenje tal potrebujemo sondo z dovolj dolgo zarezo, kladivo, čisto vedro, strgalo, plastično vrečko in hladilno torbo. (Foto: B. Čeh)

Slika 8: Sondo na vsakem odvzemnem mestu zabijemo v tla do globine 60 cm oziroma do kolikor tla dopuščajo. (Foto: B. Čeh)

Slika 9: Ko sondo zabijemo v tla do želene globine, jo zavrtimo in previdno potegnemo iz tal. (Foto: B. Čeh)

Slika 10: Vso zemljo iz sonde postrgamo v čisto vedro. (Foto: B. Čeh)

Ko vzamemo 20 do 25 podvzorcev, vso vsebino iz vedra spravimo v čisto vrečko in jo zavežemo. Vzorec damo takoj v hladilno torbo ali hladilnik in ga še isti dan v hladilni torbi odnesemo v laboratorij. Opremimo ga s podatki o lastniku hmeljišča, globini vzorčenja, zeleni analizi in zapišemo številko GERK_PID, s katerega smo vzorec vzeli (slika 11).

Ime in priimek: _____
 Naslov: _____
 Oznaka parcele (GERK): _____
 Kultura oziroma raba: _____
 Globina odvzema vzorca: _____
 Tekstura tal: _____
 Potrebne analize: _____
 Datum vzorčenja: _____

Slika 11: Potrebni podatki na vzorcu za oddajo v laboratorij za hitri talni test

Za analizo zadoščajo hitri talni testi. Vzorce je smiselno analizirati na vsebnost nitratne in amonijske oblike dušika, ki se izvede na istem vzorcu, da boste dobili celovit podatek o količini mineraliziranega dušika v tleh. Bodite pozorni, da lahko analize izdelajo le institucije, pristojne za izdelavo analiz, in da mora dokument z rezultati hitrega talnega testa vsebovati poleg datuma izdelave in številke GERK (GERK_PID) tudi gnojilni nasvet z datumom izdelave (slika 12).

POROČILO O PRESKUSU HITREGA TALNEGA TESTA NA DOSTOPNI DUŠIK

Naročnik preskusa: _____
 Naslov: _____
 Kultura oz. raba: _____
 Število vzorcev: _____
 Datum sprejema vzorca: _____
 Datum oddaje poročila o preskusu: _____

Preglednica 1: REZULTATI PRESKUŠANJA*

Vpisna št.	Glob. (cm)	Oznaka vzorca	NO ₃ -N (mg/l)	NH ₄ -N (mg/l)
74/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	8	2,7
75/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	6	1,8
76/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	11	1,7

*Rezultat se nanaša na prinesen vzorec.

Preglednica 2: RASTLINAM DOSTOPNI DUŠIK

Vpisna št.	Glob. (cm)	Oznaka vzorca	NO ₃ -N (kg/ha)	NH ₄ -N (kg/ha)	Skupni rastlinam dostopni dušik (kg/ha)
74/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	51	59	110
75/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	38	39	77
76/16	0-40	Ime hmeljišča (GERK ...)	70	37	107

V zadnjem stolpcu preglednice 2 je zapisana količina skupnega rastlinam dostopnega dušika na globini 0-40 cm v kg/ha, kakor je bila globina vašega vzorčenja.

Ciljna vrednost za polnogradni nasad hmelja v tem času je 200 kg/ha rastlinam dostopnega dušika (nitratna+amonijska) na globini 0-60 cm, vendar naj odmerek za tretje dognojevanje v juliju ne preseže 50 kg/ha N.

Z morebitnimi vprašanji se lahko obrnete na vodjo področja Prehrana rastlin dr. Barbaro Čeh (barbara.keh@ihps.si, tel.: 03 71 21 612) oziroma glede rezultatov vaše analize na Bojana Čremožnika (bojan.cremoznik@ihps.si, tel.: 03 71 21 636).

Izdelal:
 Ime priimek in podpis

Slika 12: Dokument z rezultati testa, ki vsebuje gnojilni nasvet

3.4.2 Pregled izvajanja obvezne zahteve HML_NMIN

Agencija izpolnjevanje pogojev pri izvajanju obvezne zahteve HML_NMIN preverja z upravnim pregledom in s pregledom na kraju samem.

Z upravnim pregledom se preverijo:

- ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge;
- podatki o udeležbi upravičenca na usposabljanju v zvezi z odvzemom vzorcev tal za analizo v okviru predhodnega usposabljanja za ukrep KOPOP.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK;
- evidenca izobraževanja.

S pregledom na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- pregled evidenc;
- se na KMG upošteva zahteva po izvedbi hitrih talnih testov na vsebnost mineraliziranega dušika v tleh, ki so izdelani s strani institucij, pristojnih za izdelavo analiz;
- so hitri talni testi izdelani s strani pristojnih institucij najpozneje do 30. junija tekočega leta;
- je število ustreznih analiz na vsebnost mineraliziranega dušika v tleh, ki vsebujejo predpisane podatke, glede na površino ustrezno;
- se na KMG upošteva zahteva po shranjevanju rezultatov hitrih talnih testov in gnojilnih nasvetov, izdelanih na podlagi teh testov.

3.5 Izbirna zahteva HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Namen izbirne zahteve HML_NIZI je zmanjšati izpuste amonijaka in smradu pri gnojenju z živinskimi gnojili, izboljšanje strukture tal in učinkovitosti kroženja dušika v kmetijstvu, s tem pa posredno vplivati na zmanjšanje izpustov toplogrednega didušikovega oksida.

Izbirna zahteva HML_NIZI pomeni zadelavo gnojevke, gnojnice in gnoja v tla najpozneje 24 ur po aplikaciji v hmeljišče. Zadelava v tla poteka s kultiviranjem oziroma zaoravanjem ali obsipavanjem hmelja. Tekoča organska gnojila se nanašajo z napravo za direkten vnos ali napravo za nanos na površino tal v hmeljišču.

UPORABA OPREME Z RAZPRŠILNO PLOŠČO NI DOVOLJENA.

Ta zahteva se mora na opisan način izvajati ves čas trajanja te obveznosti.

Za izbirno zahtevo HML_NIZI velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin hmeljišča, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Organska gnojila se lahko proizvedejo na KMG, lahko pa jih KMG tudi prejme od drugega KMG oziroma kupi. Tudi v tem primeru se mora le-to vpisati v »Obrazec za oddajo in prejem živinskih gnojil« (priloga 3) in v evidenco – zbirnik za gnojila, ni dovolj samo račun. Plačilo se lahko uveljavlja za največ 25 m³ porabljenih tekočih organskih gnojil na ha. Izračun razpoložljivih količin tekočih živinskih gnojil in gnoja na KMG vključuje količino gnoja in tekočih živinskih gnojil, ki jih prispevajo rejne živali iz obrazca »Stalež živali po vrstah in kategorijah rejnih živali« ter oddane in prejete količine živinskih gnojil in digestata iz »Obrazca za oddajo in prejem živinskih gnojil« (priloga 3). V izračunu se upošteva za:

- govedo: stalež živali po stanju na dan 1. februarja tekočega leta in štiri reprezentativne naključno izbrane datume, ki jih agencija določi in objavi na svoji spletni strani ne prej kakor dva tedna po njihovi določitvi, in podatek o številu živali s pregleda na kraju samem;
- druge živali: stalež živali po stanju na dan 1. februarja tekočega leta in podatek o številu živali s pregleda na kraju samem.

Količina proizvedenih tekočih živinskih gnojil in gnoja se izračuna s pomočjo podatka o pretežnem načinu reje domačih živali na KMG, ki ga upravičenec opredeli na obrazcu »Opredelitev načina reje za potrebe izvajanja zahtev z obveznostjo gnojenja z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak« iz predpisa, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto (*priloga 4*). Za ta namen se določita dva pretežna načina reje rejnih živali:

- sistem z gnojevko;
- sistem s hlevskim gnojem in gnojnico.

Pretežen način reje rejnih živali na KMG je tisti, v katerega je vključenih več kot 50 % GVŽ.

Sistem z gnojevko (govedo in prašiči)

- Blato in seč (urin) se med zbiranjem pomešata in skladiščita kot mešanica.
- Gnojevka lahko vsebuje tudi primesi stelje, vendar mora biti stvar tekoča, da se lahko prevaža v cisternah. Možno je, da je ob pregledu gnojevka tudi gostejša in jo kmet redči pred razvozom.
- Gnojevka se pogosto zbira v hlevih z rešetkastimi tlemi. Če so tla v celoti rešetkasta je to tudi dokaz, da je to sistem z gnojevko. Gnojevka se lahko zbira tudi v prostih rejah s polnimi tlemi. V tem primeru se s strgalom ali traktorsko desko blato in seč sproti (dnevno) potisne v jamo za gnojevko.
- Če gre za globoki nastilj, pri katerem se blato in seč prav tako pomešata in skupaj s steljo skladiščita pod živalmi v hlevu, to ni sistem z gnojevko – ker se tega ne da prevažati s cisterno.

Sistem s hlevskim gnojem in gnojnico (govedo in prašiči)

- Gre za ločeno skladiščenje blata z nastiljem (= hlevski gnoj) in seča (= gnojnica). Gnojnica lahko vsebuje tudi primesi blata. Običajno so v jamo z gnojnico speljani tudi izcedki iz skladišč hlevskega gnoja. Za raztros hlevskega gnoja se uporabljajo trosilniki (prikolice).
- Pri reji na globokem nastilju prav tako nastaja hlevski gnoj, količina gnojnice pa je manjša ali je ni. Za izvedbo izbirne zahteve HML_NIZI se globoki nastilj uvršča v sistem s hlevskim gnojem in gnojnico.

Sistem z gnojevko (nesnice)

- Pri perutnini že po naravi ne gre za ločeno izločanje blata in seča – imamo enoten iztrebek.
- Večina nesnic je v talni reji na nastilju – v tem primeru je očitno, da ne gre za gnojevko.
- Pri baterijski reji se lahko izločki sproti transportirajo v jame. V tem primeru imamo opravka z gnojevko.
- V baterijski reji se lahko izločki kopičijo pod baterijami, kjer se sproti sušijo. Obstajajo tudi sistemi prisilnega sušenja na trakovih. To ni gnojevka, razen, če jih pred razvažanjem pomešamo z vodo.

Kategorije živali, na podlagi katerih se izračuna proizvedena količina gnojil, so:

- govedo do dve leti;
- govedo nad dve leti;
- prašiči pitanci;
- plemenski prašiči;
- kokoši nesnice.

V kategorijo govedo do dve leti spadajo naslednje kategorije iz obrazca staleža živali:

- teleta do šest mesecev;
- mlado govedo od šest mesecev do enega leta;
- mlado govedo od enega do dveh let.

V kategorijo govedo nad dve leti spadajo naslednje kategorije iz obrazca staleža živali:

- govedo nad dve leti.

V kategorijo prašiči pitanci spadajo naslednje kategorije iz obrazca staleža živali:

- tekači do 30 kg;
- prašiči pitanci in plemenski prašiči od 30 do 110 kg;
- prašiči pitanci od 30 kg dalje, pitani na višjo težo, in kmečka reja prašičev.

V kategorijo plemenski prašiči spadajo naslednje kategorije iz obrazca staleža živali:

- plemenski merjasci;
- plemenske mladice;
- plemenske svinje.

V izračunu razpoložljivih količin tekočih živinskih gnojil in gnoja na KMG se za posamezne kategorije živali upoštevajo letne količine živinskih gnojil iz preglednice 2.

Preglednica 2: Letne količine živinskih gnojil/žival

Kategorija živali	Sistem z gnojevko	Sistem s hlevskih gnojem in gnojnico	
	Gnojevka (m ³ /leto)	Hlevski gnoj (m ³ /leto)	Gnojnica (m ³ /leto)
Govedo do dve leti	11,6	8,4	5,8
Govedo nad dve leti	23,6	14,0	7,8
Prašiči pitanci	1,38	0,94	0,46
Plemenski prašiči	5,10	3,46	1,68
Kokoši nesnice	0,064	0,032	/

Na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija ali shranjen račun izvajalca za opravljeno strojno storitev ali shranjena izjava izvajalca o opravljeni storitvi (*priloga 2*).

Kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve HML_NIZI, je hmelj.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve HML_NIZI znaša 3,81 eura/m³ letno.

3.5.1 Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_NIZI

Vsaj enkrat na leto uporabimo na celotnem GERK gnojevko ali gnojnico ali hlevski gnoj (upoštevajte čas uporabe iz preglednice 3). Če na KMG nimamo lastnih živinskih gnojil, velja račun za nakup oziroma potrdilo o prevzemu, če nam kdo to gnojilo odstopi (*priloga 2*), a tudi v tem primeru mora KMG izpolniti »Obrazec za oddajo in prejem živinskih gnojil« (*priloga 3*). Plačilo se lahko uveljavlja za največ 25 m³ porabljenih tekočih organskih gnojil na ha.

Preglednica 3: Čas uporabe, način trošenja in način zadelave organskih gnojil

Gnojilo	Čas uporabe	Način trošenja	Način zadelave
Hlevski gnoj	Jeseni, pred temeljno obdelavo (odoravanjem), lahko tudi spomladi	Trosilnik organskih gnojil	Zaoravanje v 24. urah po razvozu
Gnojevka in gnojnica	Med 20. majem in 5. julijem (v smislu dognojevanja hmelja z dušikom)	Vlečne sani oziroma vlečne cevi, direkten vnos ali nanos na površino tal	S kultiviranjem oziroma zaoravanjem ali obsipavanjem hmelja

Hlevski gnoj zaorjemo v medvrstnem prostoru najkasneje 24 ur po razvozu v hmeljišče. Zadelava gnojevke in gnojnice v tla pa poteka s kultiviranjem oziroma zaoravanjem ali obsipavanjem hmelja najkasneje 24 ur po razvozu v hmeljišče.

Na slikah 13 in 14 je prikazan način aplikacije gnojevke z razpršilnimi ploščami – **napačno** (slika 13) in način aplikacije gnojevke z vlečenimi cevmi na travniku – **pravilno** (slika 14). Ker je hmelj trajnica, posajena na medvrstno razdaljo od 2,4 do 3 m, je treba obstoječo opremo prilagoditi ali pa izdelati novo, da je tak način aplikacije v medvrstnem prostoru hmeljišča sploh mogoč.

Na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija ali shranjena pisna izjava izvajalca o opravljeni storitvi (priloga 2) ali shranjen račun za opravljeno storitev s strani izvajalca.

Slika 13: Način aplikacije gnojevke z razpršilnimi ploščami – **NAPAČNO** (Foto: B. Čremožnik)

Slika 14: Način aplikacije gnojevke z vlečnimi cevmi na poljedelskih / travniških površinah – **PRAVILNO** (Vir: <http://www.satler.si>)

Slika 15: Zadelava gnojevke v hmeljišču (Foto: B. Čremožnik)

Slika 16: Raztros hlevskega gnoja (Foto: B. Čremožnik)

Slika 17: Zadelava hlevskega gnoja v hmeljišču (Foto: B. Čremožnik)

3.5.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_NIZI

Agencija izpolnjevanje pogojev pri izvajanju izbirne zahteve HML_NIZI preverja z upravnim pregledom in s pregledom na kraju samem.

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za to zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- pregled evidenc;
- se na KMG upošteva pogoj glede zdelave gnojevke, gnojnice in gnoja v tla;
- se pri nanosu tekočih organskih gnojil na površino tal uporablja naprava za direkten vnos ali naprava za nanos na površino tal v hmeljišču – torej ali je na KMG prisotna ustrezna mehanizacija ali shranjen račun izvajalca za opravljeno strojno storitev ali shranjena izjava izvajalca;
- se na površini z zahtevkom upošteva pogoj glede takojšnje zdelave gnojil v tla, ki poteka s kultiviranjem oziroma zaoravanjem ali obsipavanjem hmelja, in ki mora biti izvedena najkasneje 24 ur po aplikaciji v hmeljišče;
- popis števila GVŽ;
- je na KMG živali mogoče nastaniti v skladu z načinom reje, opredeljenem na obrazcu »Obrazec za opredelitev načina reje za potrebe izvajanja zahtev z obveznostjo gnojenja z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak v okviru ukrepa KOPOP« (priloga 3).

3.6 Izbirna zahteva HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja

Namen izbirne zahteve HML_KOMP je preprečevanje nekontroliranega gnitja in samovžiga hmeljevine ter sklenitev krogotoka hranil s pridobivanjem kvalitetne organske mase in njenim vračanjem na kmetijska zemljišča. Nekontrolirana razgradnja na deponijah povzroča obremenitev okolja z odcednimi vodami, saj se izpirajo iz kupa lahko-topne snovi in hranila. Takšne deponije povzročajo tudi smrad, saj so končni produkt razgradnje organske kisline (npr. maslena). Odvažanje sveže hmeljevine na njive ni priporočljivo zaradi možnega prenosa bolezni in virusov.

V okviru izbirne zahteve HML_KOMP se po obiranju hmelja s hmeljevino naredi kompostni kup. Upoštevajo se površine GERK, na katerih se prideluje hmelj. Kompostni kup se ne sme nahajati na hmeljišču. Kompostiranje na kupu traja najmanj do 1. marca naslednjega leta.

Za izbirno zahtevo HML_KOMP velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin hmeljišča, s katerega se pobere hmeljevina, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve HML_KOMP, je hmelj.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve HML_KOMP znaša 27,60 eura/ha letno.

3.6.1 Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_KOMP

Lokacija kompostiranja: Kompostiranje hmeljevine se obvezno izvaja na površinah, ki niso kmetijska zemljišča v uporabi. Pri izbiri lokacije kompostnega kupa moramo upoštevati tudi zahteve ostale zakonodaje

(zakonodajo s področja vodovarstvenih območij, [Uredbo](#) o varstvu voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov, ...). Površini pod kompostnim kupom se določi raba 1600 – neobdelano kmetijsko zemljišče, kar lahko vpliva na plačilo za površino, kjer se kompostni kup nahaja (običajno travnika). Upoštevati je potrebno Pravilnik o registru kmetijskih gospodarstev.

Način kompostiranja: Neposredno po obiranju hmelja (v septembru tekočega leta) se na ustrezni lokaciji oblikuje kup sesekljane hmeljevine tako, da je višina nasutega kupa ob postavitvi vsaj 2 m, potem pa se masa sčasoma seseda. Kup naj bo po celotni dolžini približno enakomerne višine (slika 18). Priporoča se postavitvev v smeri sever-jug, da se zagotovi več prisojnih strani kupa, če je takšna postavitvev možna. Pomembno je, da kupa ne tlačimo, ampak ga oblikujemo samo z nasipanjem.

Že pri izpadanju hmeljevine iz obiralnega stroja na prikolico ali pa pri postavitvi kompostnega kupa lahko vmešamo pripravke za hitrejše in boljše kompostiranje, ki niso okoljsko sporni.

*Slika 18: Kup hmeljevine se prekrije s PVC folijo, ki se jo ob robovih dobro pritisne ob tla.
(Foto: S. Radišek)*

Kup se prekrije s PVC folijo, ki se jo ob robovih dobro pritisne ob tla (slika 18). PVC folija zagotavlja enakomernejše segrevanje celotne prostornine kupa, prepreči uhajanje vlage ter spiranje hranilnih snovi s padavinami. V tako urejenem kupu ob razgradnji ostankov rastlin prihaja do segrevanja. Intenziven proces termofilne faze v takšnem kupu traja do 4 mesece, kar je dovolj, da v tem času propadejo nevarni škodljivi organizmi, kot so virusi, viroidi in talne glive iz rodu *Verticillium*.

Po 1. marcu naslednjega leta se kup odkrije, kompostirano hmeljevino pa se lahko razvozi na poljedelske in travniške površine. V primeru hmeljevine iz hmeljišč, v katerih so bile potrjene okužbe s povzročitelji verticilijske uvelosti, vračanje kompostirane hmeljevine nazaj v hmeljišča ni priporočljivo. Za hmeljevino iz hmeljišč, ki so okužena s povzročitelji viroidne zakrnelosti hmelja, v skladu z [Odločbo](#) o nujnih ukrepih za preprečevanje vnosa in širjenja viroidnih zakrnelosti hmelja (Uradni list RS, št. 21/15) velja prepoved odvažanja nazaj v hmeljišča.

Še bolje je, da se kup po 4 mesečnem obdobju termofilne faze odkrije in premeša, kar spodbudi razvoj skupine mikroorganizmov, ki pospešujejo razpad rastlinskega tkiva. Lahko se vmešajo tudi pripravki za hitrejše in boljše kompostiranje, ki niso okoljsko sporni. Po mešanju se kup ponovno prekrije s PVC folijo in pusti odležati še najmanj 2 meseca, v vsakem primeru najmanj do 1. marca naslednjega leta.

3.6.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_KOMP

Agencija izpolnjevanje pogojev pri izvajanju izbirne zahteve HML_KOMP preverja z upravnim pregledom in s pregledom na kraju samem.

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- pregled evidenc;
- se po obiranju hmelja iz hmeljevine naredi kompostni kup;
- se kompostni kup se nahaja izven hmeljišča;
- kompostiranje na kupu traja najmanj do 1. marca naslednjega leta.

3.7 Izbirna zahteva HML_BIOV: Uporaba biorazgradljivih vrvic

Namen izbirne zahteve HML_BIOV je s spodbujanjem uporabe biorazgradljivih vrvic za vodila za hmelj zmanjšati obremenitev okolja zaradi uporabe polipropilenske vrvice. V okviru te zahteve se namesto polipropilenskih vrvic uporabljajo hitro razgradljiva vodila – biorazgradljive vrvic.

Slika 19: Vodilo juta 2200x2 je pleteno iz dveh vrvic. Potrebna je pozornost pri vezavi na konstrukcijo – da je čim trdneje navezано, kar omogoča, da ob vetru čim manj drsi po žici. Smiselno je tudi zavarovanje spodnjega dela vrvic pred gnitjem pred napeljavo (poskusi še v teku). (Foto: B. Čeh)

Slika 21: Vodilo iz kokosovih vlaken je dokaj robustno, v tleh med rastno sezono hmelja ne zgine, se ne trga, je pa bolj zamudna napeljava. (Foto: B. Čeh)

Slika 22: Vrvica iz polimerov škroba koruze (PLA) kot vodilo za hmelj mora imeti deklaracijo o biorazgradljivosti oziroma potrdilo, da se razgradi v kompostnem kupu (ang.: compostable) na naravne – neškodljive snovi. (Foto: B. Čeh)

Za izbirno zahtevo HML_BIOV velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin hmeljišča, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Na KMG je treba hraniti račun, iz katerega je razviden nakup biorazgradljivih vrvic in deklaracije za biorazgradljive vrvice, v hmeljiščih pa morajo biti med rastno sezono napeljene biorazgradljive vrvice.

Kmetijska rastlina, za katero se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve HML_BIOV, je hmelj.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve HML_BIOV znaša 158,10 eura/ha letno.

Slika 20: Vodilo iz jute se po nekaj mesecih po obiranju v kompostnem kupu popolnoma razgradi. (Foto: B. Čeh)

3.7.1 Tehnološka navodila za izvedbo izbirne zahteve HML_BIOV

Kot biorazgradljiva vodila štejemo vodila iz naravnih materialov (npr. juta – sliki 19 in 20, kokosova vlakna – slika 21, lanena vlakna, konopljena vlakna, sisal) oziroma vodila, izdelana iz naravnih materialov/snovi (npr. PLA – polimeri, izdelani iz škroba koruze ali katerega drugega obnovljivega vira; slika 22). Pri uporabi slednjih mora biti na KGM prisotna deklaracija, da so ali biorazgradljivi (ang.: *biodegradable*) ali da se razgradijo na naravne - neškodljive snovi pri kompostiranju (ang.: *compostable*).

3.7.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve HML_BIOV

Agencija izpolnjevanje pogojev pri izvajanju izbirne zahteve HML_BIOV preverja z upravnim pregledom in s pregledom na kraju samem.

Z upravnim pregledom se ustreznost kmetijske rastline preveri prek zbirne vloge.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se pregleda KMG, popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- pregled evidenc;
- se na površini z zahtevkom namesto polipropilenskih vrvic uporabljajo biorazgradljive vrvice;
- na KMG hranijo deklaracije za biorazgradljive vrvice in račune o nakupu biorazgradljivih vrvic.

4 KOMBINACIJE OPERACIJE HMELJARSTVO

4.1 Kombinacije zahtev znotraj operacije HML na isti površini

	HML_POKT	HML_NMIN	HML_NIZI	HML_KOMP	HML_BIOV	GEN_SOR	GEN_SEME
HML_POKT							N
HML_NMIN							N
HML_NIZI							N
HML_KOMP							N
HML_BIOV							N

Legenda:

N: Kombinacija ni možna

GEN_SOR: Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

□: Kombinacija je možna.

GEN_SEME: Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

Plačilo za zahtevo GEN_SOR: Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin je mogoče uveljavljati za sorte Atlas, Bobek, Cerera in Savinjski golding.

4.2 Kombinacije ukrepa ekološko kmetovanje in zahtev operacije HML na isti površini

	PEK – hmeljišča	PEK – semenska pridelava	EK – hmeljišča	EK – semenska pridelava
HML_POKT		N		N
HML_NMIN		N		N
HML_NIZI		N		N
HML_KOMP		N		N
HML_BIOV		N		N

Legenda:

N: Kombinacija ni možna

PEK: Preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja

□: Kombinacija je možna.

EK: Ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja

5 KRŠITVE, ZAVRNITVE IN UKINITVE PLAČIL

Sistem pregledov in zmanjšanj, zavrnitev in ukinitvev plačil je določen v [Katalogu kršitev, zavrnitev in ukinitvev plačil](#) (priloga 16 uredbe), predpisu, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto, in [Uredbi \(EU\) št. 1306/2013](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (UL L št. 347 z dne 20. 12. 2013, str. 549).

Kršitve so razvrščene v deset kategorij, pri čemer je stopnja zavrnitve oziroma ukinitve plačila v tekočem letu odvisna od resnosti, obsega, trajanja in ponavljanja kršitve (preglednica 4).

Preglednica 4: Kategorije kršitev

Kategorije kršitev	Raven zavrnitev in ukinitev	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi kršitvi	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob drugi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob tretji ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob četrti ponovitvi iste kršitve	Ukinitev plačila
I	površina	20 %	20 %	20 %	/	/	/
	zahteva	0 %	10 %	20 %	60 %	100 %	
II	površina	40 %	40 %	40 %	/	/	/
	zahteva	0 %	20 %	40 %	60 %	100 %	
III	zahteva	5 %	20 %	40 %	100 %	100 %	/
IV	zahteva	20 %	40 %	100 %	100 %	100 %	/
V	zahteva	40 %	100 %	100 %	100 %	100 %	druga ponovitev
VI	površina	100 %	100 %	/	/	/	/
	zahteva	0 %	40 %	100 %	100 %	100 %	
VII	površina	100 %	100 %	/	/	/	druga ponovitev
	zahteva	0 %	40 %	100 %	100 %	100 %	
VIII	zahteva	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	/
IX	zahteva	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	prva ponovitev
X	operacija	10 %	30 %	60 %	100 %	100 %	/

Pri kategorijah kršitev I, II, VI in VII se ob prvi ugotovljeni kršitvi v obdobju trajanja obveznosti zahteve ukrepa KOPOP plačilo za površino (GERK ali del GERK), v zvezi s katero je bila ugotovljena kršitev, zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 4. Pri ponovitvi iste kršitve v obdobju trajanja obveznosti se poleg zavrnitve iz prejšnjega stavka, po ustrezni stopnji iz preglednice 4 zavrne tudi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP. Pri kategorijah kršitve III, IV, V, VIII in IX se pri kršitvi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 4. Pri kategoriji kršitve V in VII se za KMG ukine plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP pri drugi ponovitvi iste kršitve, pri kategoriji IX pa pri prvi ponovitvi kršitve v obdobju trajanja obveznosti, kar pomeni, da mora KMG vrniti vsa že prejeta sredstva za izvajanje zahteve ukrepa KOPOP. Pri kategoriji kršitve X se ob ugotovljeni kršitvi plačilo za vse zahteve zadevne operacije ukrepa KOPOP zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 4.

Če je v tekočem letu v okviru določene zahteve ukrepa KOPOP na isti površini ugotovljenih več kršitev, se za to površino uporabi najvišja stopnja zavrnitve. Če je v tekočem letu v okviru določene zahteve ukrepa KOPOP ugotovljenih več kršitev, se za to zahtevo uporabi najvišja stopnja zavrnitve.

Če je v okviru posamezne zahteve ukrepa KOPOP ugotovljena ena ali več kršitev, ki predvidevajo zavrnitev plačila tako na ravni površine kot na ravni zahteve, se zavrnitev plačila najprej opravi na površinah nato pa na preostanku zahteve.

Ponavljjanje kršitve je odvisno od tega, ali so bili pri istem upravičencu odkriti podobni primeri neizpolnjevanja pri podobni operaciji v preteklih štirih letih. Če je pri upravičencu prvič ugotovljena kršitev, ki je podobna kršitvi, ki je bila pri istem upravičencu ugotovljena v programskem obdobju 2007–2013, se šteje, da gre za prvo ponovitev

iste kršitve. Posamezna kršitev pri posamezni zahtevi operacije HML se uvršča v kategorijo kršitve, kot izhaja iz preglednice 5.

Preglednica 5: Kršitve in kategorije kršitev pri operaciji HML

Zahteva/operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
KOPOP_USPO	Redno usposabljanje za KOPOP ni bilo opravljeno.	III
KOPOP_SVET	Storitev svetovanja ni bila uporabljena v prvih treh letih trajanja obveznosti KOPOP.	IV
KOPOP_SVET	Storitev svetovanja ni bila uporabljena v prvih štirih letih trajanja obveznosti KOPOP.	IV
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih štirih letih, je ni uporabil niti v petem letu trajanja obveznosti KOPOP.	VII
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih treh letih, je ni uporabil niti v četrtem ali petem letu trajanja obveznosti KOPOP.	VIII
KOPOP_PBLA	Pri izvajanju KOPOP se na KMG uporablja blato iz komunalnih čistilnih naprav.	IX
HML_POKT	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_POKT se ne vodi.	V
HML_POKT	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_POKT se ne vodi ustrezno.	III
HML_POKT	Kmetijska rastlina uporabljena za pokrivanje medvrstnega prostora ni upravičena do plačila za izvajanje HML_POKT	VI
HML_POKT	Pri HML_POKT med 25. julijem in 25. oktobrom tekočega leta tla v medvrstnem prostoru hmeljišča niso bila pokrita z rastlinsko odejo.	VI
HML_NMIN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_NMIN se ne vodi.	V
HML_NMIN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_NMIN se ne vodi ustrezno.	III
HML_NMIN	Pri HML_NMIN na KMG ni prisotnih dokazil, da je bil izveden hitri talni test na vsebnost mineraliziranega dušika v tleh.	VIII
HML_NMIN	Pri HML število analiz glede na velikost površine ni ustrezno.	IV
HML_NMIN	Pri HML_NMIN so predpisane analize izdelana po 30. juniju tekočega leta.	III
HML_NIZI	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_NIZI se ne vodi.	V
HML_NIZI	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_NIZI se ne vodi ustrezno.	IV
HML_NIZI	Na površini, vključeni v HML_NIZI, se ne upošteva obveznosti zadelave gnojevke, gnoja oziroma gnojnice v tla.	VI
HML_NIZI	Na KMG ni prisotnih dokazil, da je bilo pri HML_NIZI izvedeno gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak.	VIII
HML_NIZI	Na površini, vključeni v HML_NIZI, je bilo izvedeno gnojenje s tekočimi organskimi gnojili z uporabo mehanizacije, ki ni v skladu s predpisano.	VI
HML_NIZI	Pri HML_NIZI zadelava v tla ni bila takojšnja (izvedena najpozneje naslednji dan).	II
HML_NIZI	Pri HML_NIZI na KMG ni mogoč način reje, ki ga je upravičenec označil kot pretežnega.	IV

Zahteva/operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
HML_KOMP	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_KOMP se ne vodi.	V
HML_KOMP	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_KOMP se ne vodi ustrezno.	IV
HML_KOMP	Pri HML_KOMP na KMG ni prisotnega kompostnega kupa.	VIII
HML_KOMP	Pri HML_KOMP se kompostni kup nahaja na hmeljišču.	III
HML_KOMP	Pri HML_KOMP kompostiranje ni trajalo do 1. marca naslednjega leta.	IV
HML_BIOV	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_BIOV se ne vodi.	V
HML_BIOV	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na HML_BIOV se ne vodi ustrezno.	III
HML_BIOV	Na površini, vključeni v HML_BIOV, se ne uporabljajo biorazgradljive vrvice.	VI
HML_BIOV	Pri HML_BIOV na KMG ni prisotnih dokazil o uporabi hitro razgradljivih vodil.	VIII

Če upravičenec obseg površin vključenih v obveznost ukrepa KOPOP zmanjša za več kot 10 % v primerjavi z vstopno površino, se v tekočem letu plačilo zadevne zahtevke zavrne oziroma ukine v skladu s preglednico 6.

Preglednica 6: Zavrnitve in ukinitve zaradi neupravičenega zmanjša obsega površin, vključenih v obveznost

Razlika med ugotovljeno površino tekočega leta in vstopno površino, zmanjšano za 10 %	Stopnja zavrnitve plačila v tekočem letu	Stopnja ukinitve plačila
Do vključno 10 %	Enaka deležu, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 10,00 %, do vključno 15,00 %	1,5-kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 15,00 % do vključno 20,00 %	2-kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 20,00 % do vključno 25,00 %	2,5-kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 25,00 % do vključno 33,33 %	3-kratnik deleža, ki ga predstavlja razlika	/
Nad 33,33 % do vključno 50 %	100 %	10 %
Nad 50 % do vključno 75 %	100 %	20 %
Nad 75 %	100 %	30 %

Pri operaciji HML se zmanjšanje vključene površine v posamezne zahteve te operacije zaradi premene v hmeljišču ne upošteva kot kršitev pogojev, če je hmeljišče obnovljeno po datumu oddaje zbirne vloge tekočega leta, vendar ne pozneje kakor v dveh letih od začetka premene. Upravičenec za površine v premeni v obdobju do ponovne zasaditve hmeljišča ni upravičen do plačila za zadevne zahteve operacije HML.

NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE EVIDENCE

KMG mora obvezno voditi/shranjevati evidence o delovnih opravilih v fizični ali elektronski obliki

- op. 1 Pri izvajanju izbirne zahteve HML_BIOV je na KMG treba hraniti račun in deklaracije za biorazgradljive vrvice.
- op. 2 Izpolniti je treba tudi obrazca »Evidenca uporabe organskih in mineralnih gnojil« in »Evidenca o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«. Na KMG je treba hraniti deklaracije nabavljenih gnojil in račune, iz katerih je razviden nakup vrste gnojil.
- op. 3 Izpolniti je treba tudi obrazca »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« in »Evidenca o uporabi fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«. Na KMG je treba hraniti deklaracije za FFS in račune o nakupu teh sredstev.
- op. 4 Pod "Datum" je treba vpisati obdobje kompostiranja.
- op. 5 Če se na več GERK z isto rabo izvajajo iste zahteve z enakimi kmetijskimi rastlinami in se na teh GERK istočasno opravljajo ista opravila, lahko evidenca velja za več GERK.
- op. 6 Pri zahtevi HML_NMIN je na KMG treba hraniti rezultate hitrih talnih testov in gnojilne nasvete, izdelane na podlagi teh testov.
- op. 7 Pri zahtevi HML_NIZI mora biti na KMG prisotna ustrezna mehanizacija ali shranjen račun izvajalca za opravljeno strojno storitev ali shranjena izjava izvajalca strojne storitve. Potrebno izpolniti tudi obrazec »Evidenca uporabe organskih in mineralnih gnojil«.
- op. 8 Pri zahtevi GEN_SOR je treba na KMG hraniti račune s katerih mora biti razviden nakup semena oz. sadik, deklaracije uporabljenega semena oz. sadik, deklaracije za nazaj (od prvega nakupa semena oz. sadik), če se uporabljajo lastno pridelano seme oz. sadike, kopije deklaracij za seme oz. sadike, če se seme oz. sadike pridobijo od drugega KMG. Izjema velja za trajne nasade, ki so bili vzpostavljeni pred letom vlaganja zahtevka.

Seznam delovnih opravil, ki jih je obvezno voditi za posamezne zahteve v okviru operacij Hmeljarstvo oz. Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija

OBVEZNE ZAHTEVE	IZBIRNE ZAHTEVE	OBVEZNA DELOVNA OPRAVILA	Obvezno vpisovati vse aktivnosti iz šifranta delovnih opravil z zaporedno št.
HML_POKT		Evidentirati datum sejanja in datum oranja.	11, 15
HML_NMIN		Evidentirati datum odvzema vzorca za Nmin analizo pri tem je treba upoštevati op. 6.	14
	HML_NIZI	Evidentirati datum gnojenja z mehanizacijo za nizke izpuste v zrak in datum zdelave (najkasneje naslednji dan po nanosu), pri tem je treba upoštevati op. 2 in op. 7.	6
	HML_KOMP	Evidentirati datum kompostiranja hmeljevine.	12
	HML_BIOV	Evidentirati datum napeljave vodil (biorazgradljivih vrvic), pri tem je treba upoštevati op. 1.	3
GEN_SOR		Evidentirati datum setve / saditve in sprava, pri tem je treba upoštevati op. 8	10

V **Preglednici 1** se po letih označi (s kljukico ali križcem) obvezne zahteve in izbirne zahteve, za katere ste oddali zahtevek na zbirni vlogi za tekoče leto. Na voljo sta 2 obvezni in 3 izbirne zahteve. Velja tudi za operacijo GEN_SOR.

V **Preglednici 2** se vpisujejo delovna opravila, ki jih opravljate v hmeljiščih. Preglednica služi za vodenje evidence vseh delovnih opravil v okviru izbranih zahtev ukrepa KOPOP. Evidenco lahko uporabljate tudi za potrebe vodenja vseh drugih delovnih opravil na KMG ter tudi za površine, ki niso v ukrepu KOPOP.

PODATKI O UPORABI FFS PRI UKREPU KOPOP

KMG-MID

GERK_PID (če GERK ni, se vpíše parcelna št. in k.o.)

Zaščiten prostor (označiti):

Pridelava na prostem:

Izvajalec tretiranja:

Imetnik rastlin, rastlinskih proizvodov ali tretiranih površin:

Datum spravlja pridelka (po kulturah, če jih je več):

Zap. št. ukrepa/ tretiranja	Čas izvedenega		Kultura	Površina (ha)	Polno trgovsko ime sredstva / metoda z nizkim tveganjem (op.1)	Uporabljen odmerek FFS v kg/ha ali l/ha, feromonskih vab, prehranskih vab, lepljivih plošč, feromonskih disperzorjev v št. kosov	Uspešnost tretiranja / Vpliv izvedenega ukrepa na stanje rastlin	Opombe
	Datum	Ura						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	11.5.2017	8.00	HMELJ	1,2	ALIETTE FLASH	1 kg/ha	uspešno	
2	14.5.2017	15.00	HMELJ	1,2	kultiviranje		uspešno	mehansko zatiranje plevla
3	18.5.2017	8.00	HMELJ	1,2	ALIETTE FLASH	1 kg/ha	uspešno	
4	7.6.2017	23.00	HMELJ	1,2	NISSORUN 10 WP	1 kg/ ha	uspešno	
4	7.6.2017	23.00	HMELJ	1,2	DELAN 700 WG	1,2 kg/ha	uspešno	
4	7.6.2017	23.00	HMELJ	1,2	TEPPEKI	0,18 kg/ha	uspešno	
5	15.6.2017	9.00	HMELJ	1,2	kultiviranje		uspešno	mehansko zatiranje plevla
6	30.6.2017	7.00	HMELJ	1,2	kultiviranje		uspešno	mehansko zatiranje plevla
7	15.7.2017	23.00	HMELJ	1,2	VERTIMEC 1,8 % EC	1,20 l/ha	uspešno	
7	15.7.2017	23.00	HMELJ	1,2	CUPRABLAU Z ULTRA	2,8 kg/ha	uspešno	
8	3.8.2017	23.00	HMELJ	1,2	DELAN 700 WG	1,2 kg/ha	uspešno	
8	3.8.2017	23.00	HMELJ	1,2	PEPELIN	6 kg/ha	uspešno	

Prostor za opombe uporabnika, izvajalca tretiranja: (uspešnost tretiranja, pojav odpornosti, druga opažanja, opombe)

NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE EVIDENCE

Naslovni del tabele	Če ima uporabnik več GERK z isto kulturo, se navedejo vsi GERK in evidenca se vodi za vse. Če bi se določena aktivnost opravila samo na enem GERK, se to navede pri površini z navedbo GERK-PID.
Stolpec 1	Navede se zaporedna številka vsakega uporabljenega FFS ali uporabe metode z nizkim tveganjem od št. 1 dalje.
Stolpec 2	Navede se datum tretiranja ali drugega ukrepa v obliki: DD. MM. LLLL.
Stolpec 3	Navede se ura tretiranja ali drugega ukrepa v obliki: UU:MM.
Stolpec 4	Navede se kultura, na kateri se je izvedel ukrep iz šestega stolpca.
Stolpec 5	Navede se obdelovalna površina, na kateri se je izvedel ukrep iz šestega stolpca.
Stolpec 6	Navede se polno trgovsko ime FFS ali uporabljena metoda varstva rastlin z nizkim tveganjem (feromonske vabe, lepljive plošče, feromonski disperzorji, ...). Vsako FFS ali metoda morata biti izpisana v svoji vrstici z vsemi podatki o uporabi v vseh stolpcih. V primeru mešanja več FFS je treba naštetiti vsa FFS, vsakega v svojo vrstico in z vsemi podatki o uporabi tega FFS v vseh stolpcih. Vpis je obvezen za vključene v zahteve SAD_KONF, SAD_VABE in VIN_VABE.
Stolpec 7	Vpiše se odmerek v kg ali l na hektar FFS, ki je bilo uporabljeno na tej površini, število feromonskih vab, prehranskih vab, lepljivih plošč oziroma feromonskih disperzorjev.
Stolpec 8	Vpiše se ena od naslednjih navedb: »Uspešno« ali »Neuspešno«.
Stolpec 9	Vpiše se opombe ali opažanja uporabnika.

op. 1 Vpis je obvezen pri izvajanju zahtev POZ_MEHZ, SAD_VABE, SAD_KONF, SAD_MEHZ, VIN_VABE, VIN_MEHZ in VIN_INSK – če gre za zatiranje ameriškega škrdatka.

Metode varstva rastlin z nizkim tveganjem so:

- mehansko ali fizikalno zatiranje plevla (strojno ali ročno),
- mehansko ali fizikalno odstranjevanje napadenih ali okuženih rastlin, ali delov rastlin ali škodljivih organizmov,
- uporaba FFS, izdelanih na podlagi mikroorganizmov, rastlinskih izvlečkov, feromonov in snovi z nizkim tveganjem, registriranih oziroma dovoljenih v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva,
- uporaba koristnih organizmov za biotično varstvo rastlin, dovoljenih z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo rastlin,
- uporaba osnovnih snovi, za katere v skladu z zakonom, ki ureja fitofarmaceutska sredstva, ni treba pridobiti odločbe o registraciji ali dovoljenja,
- uporaba pripravkov, ki so dovoljeni za ekološko kmetovanje v skladu z Uredbo 834/2007/ES.

VODENJE TEH EVIDENC SE ŠTEJE TUDI ZA VODENJE EVIDENCE UPORABE FFS ZA TEKOČE KOLEDARSKO LETO IZ UREDBE, KI UREJA NAVZKRIŽNO SKLADNOST IN ZA UPRAVIČENCE, KI SO VKLJUČENI V EKOLOŠKO KMETOVANJE.

NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE EVIDENCE

Mejne vrednosti letnega vnosa dušika v tla (v kg N/ha)¹

Vrsta kmetijske rastline (op. 1)	Pridelek v t/ha	Mejna vrednost (kg N/ha)
Trajno travinje	6	160
Pšenica	5	150
Ječmen	4	120
Tritikala	4	120
Oves	3	110
Silažna koruza	41	240
Koruza za zrnje	7	240
Trave in travne mešanice	9	240
Travno-deteljne in deteljno-travne mešanice	9	170
Detelje in lucerna	9	40
Krompir	22	160
Oljna ogrščica	3	180
Vinska trta	7	110
Hmelj	2	220

Mejne vrednosti veljajo v letu 2016 na podlagi Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (Uradni list RS, št. 113/09 z vsemi spremembami).

Mejne vrednosti vnosa dušika v tla ali na tla predstavljajo količino dušika, ki ga za posamezne rastline z upoštevanjem pričakovanih pridelkov lahko vnesemo v tla v obliki mineralnih in organskih gnojil ter pri namakanju rastlin v času od priprave tal za setev do spravila pridelka, pri trajnih nasadih in travnikih pa v obdobju enega koledarskega leta. Če se pričakuje manjši pridelek od navedenega iz preglednice 4 Priloge 1 uredbe, ki ureja varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov, je treba odmerke dušika zmanjšati skladno s potrebami rastlin po dušiku. Če se pričakuje večji pridelek od navedenega iz preglednice 4 Priloge 1 uredbe, ki ureja varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov, se odmerki dušika lahko povečajo skladno s potrebami rastlin po dušiku, pri čemer mora imeti kmetijsko gospodarstvo obvezno izdelan gnojilni načrt. Gnojilni načrt za gnojenje z dušikom mora vsebovati izračun potreb po gnojenju z dušikom glede na večji pričakovani pridelek in načrt gnojenja, ki mora vsebovati čas, količino ter vrsto gnojila, ki vsebuje dušik.

Vsebnost dušika v živinskih gnojilih pri posameznih vrstah domačih živali

Vrsta domače živali (oznaka v evidenci) (op.2)	Hlevski gnoj (v kg N/m ³)	Gnojnica (v kg N/m ³)	Gnojevka (v kg N/m ³)
govedo (G)	3,3	2	4
prašiči (P)	4,1	2,5	5
perutnina (PE)	9,0 ⁽¹⁾	/	2,6 ⁽²⁾
drobnica (D)	3,5	/	/
konji (K)	2,2	/	/

op.1 Vrednosti se nanašajo na perutninski gnoj s 50 % sušine.

op.2 Vrednosti se nanašajo na nerazredčeno svežo gnojevko z 10 % sušine.

op. 3 Pri sestavljenih in mešanih gnojilih je treba navesti razmerje med primarnimi hranili (na primer NPK 10-20-30), pri enostavnih pa vsebnost hranila v odstotkih (na primer KAN – 27 % N).

op. 4 Obvezen vpis ob vključitvi v zahteve: POZ_NIZI, HML_NIZI, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI.

op. 5 V primeru uporabe druge mehanizacije vpisati stroj, ki je bil uporabljen: _____

Pri količini dušika, ki ga vnesemo v tla v času, določenem v 17. točki 2. člena uredbe, ki ureja varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov, je treba izhajati iz izkoristka rastlinam dostopnega dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili, ki ga upoštevamo na naslednji način, če gre za vnos dušika v tla ali na tla:

- a) s hlevskim gnojem na njivah znaša izkoristek dušika:
 - v letu uporabe: 35%,
 - drugo leto: 25% in
 - tretje leto: 10%;
- b) s hlevskim gnojem na travnikih znaša izkoristek dušika:
 - v letu uporabe: 25%,
 - drugo leto: 15% in
 - tretje leto: 10%;
- c) z gnojevko znaša izkoristek dušika v letu porabe 75% in
- č) z gnojnico znaša izkoristek dušika v letu porabe 85%.

Če so na voljo izsledki analize o vsebnosti dušika v gnojilu, se lahko uporabljajo tudi izsledki le-te. V tem primeru morajo biti izsledki analize priloženi evidenci. Če na KMG nastajajo živinska gnojila različnih vrst domačih živali in se ne skladiščijo ločeno, se v evidenci navede tista vrsta živali, ki je po številu GVŽ največ.

Razlaga pojmov:

1. **Organska gnojila** so živalska gnojila in druga gnojila organskega izvora, kakor so digestat, ostanki proizvodnje bioplina, kompost, rastlinski odpadki, blato iz čistilnih naorav, mulii, šota in podobno;

2. **primarna hranila oziroma makrohranila** so glavna hranila, in sicer dušik, fosfor in kalij;

3. **enojno oziroma enostavno gnojilo** je gnojilo, ki vsebuje le eno primarno hranilo;

4. **sestavljeno oziroma kompleksno gnojilo** je gnojilo, ki vsebuje najmanj dve primarni hranili z navedeno vsebnostjo in se pridobiva kemijsko ali z mešanjem ali s kombinacijo obeh;

5. **mešano gnojilo** je gnojilo, ki se pridobiva s suhim mešanjem več gnojil brez kemične reakcije.

Priloga 2: Obrazec »Izjava izvajalca o izvedeni strojni storitvi v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz PRP 2014–2020, kadar se storitev opravlja kot sosedska pomoč«

Obrazec je dostopen tudi na spletnih straneh [ministrstva](#).

IZJAVA IZVAJALCA O IZVEDENI STROJNI STORITVI V OKVIRU UKREPA KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA IZ PRP 2014-2020, KADAR SE STORITEV OPRAVLJA KOT SOSEDSKA POMOČ

PODATKI O NOSILCU KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA:

Ime in priimek:

Naslov:

KMG-MID

1	0	0							
---	---	---	--	--	--	--	--	--	--

PODATKI O IZVAJALCU STROJNIH STORITEV*:

(Samo kadar je izvajalec fizična oseba (razen samozaposlena oseba) in se delo opravlja v obliki sosedske pomoči brez plačila, kot to določa zakon, ki ureja preprečevanje dela in zaposlovanja na črno.)*

Ime in priimek:

Naslov:

Spodaj podpisani nosilec kmetijskega gospodarstva izjavljam, da so bile izvedene naslednje strojne storitve za zahteve v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila:

Zahteva**	Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca
Zahteva**	Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca

(*Zahteve: POZ_NIZI, POZ_MEHZ, POZ_KONZ, HML_NIZI, SAD_MEHZ, SAD_POKT, VIN_MEHZ, VIN_POKT, VIN_MEDV, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI.)

Spodaj podpisani izvajalec strojnih storitev dovoljujem kontrolnemu organu ogled mehanizacije oziroma priključkov, s katerimi sem izvedel strojno storitev.

Datum in podpis izvajalca strojnih storitev:

Datum in podpis nosilca kmetijskega gospodarstva:

S podpisom izjave jamčiva, da sva seznanjena s kaznimi zaradi navedbe neresničnih podatkov.

Priloga 4: Obrazec opredelitve načina reje

Obrazec »Opredelitev načina reje za potrebe izvajanja zahtev z obveznostjo gnojenja z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak« je v [prilogi 1](#) Uredbe o izvedbi ukrepov kmetijske politike za leto 2017 (Uradni list RS, št. 8/17).

REPUBLIKA SLOVENIJA
 MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
 AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA
 KMETIJSKE TRGE IN RAZVOJ PODEŽELJA

Nosilec kmet. gospodarstva Priimek in ime / naziv:	
Naslov:	

KMG-MID										
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

OPREDELITEV NAČINA REJE ZA POTREBE IZVAJANJA ZAHTEV Z OBVEZNOSTJO GNOJENJA Z ORGANSKIMI GNOJILI Z NIZKIMI IZPUSTI V ZRAK V OKVIRU UKREPA KOPOP

KATEGORIJA ŽIVALI	PRETEŽNI NAČIN REJE ŽIVALI NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU*	
	Sistem z gnojevko	Hlevski gnoj in gnojnica
Govedo do 2 leti		
Govedo nad 2 leti		
Prašiči pitanci		
Plemenski prašiči		
Kokoši nesnice		

* Pri vsaki kategoriji živali z DA označite samo enega od obeh načinov reje živali.

Za izračun višine plačila za zahteve ukrepa KOPOP z obveznostjo gnojenja z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak, se upoštevajo podatki iz evidence rejnih živali, podatki o načinu reje navedeni na tem obrazcu ter podatki o oddanih in prejetih živinskih gnojilih iz Obrazca za oddajo in prejem živinskih gnojil.

Dan				Mesec			Leto				
-----	--	--	--	-------	--	--	------	--	--	--	--

Podpis nosilca:

7 INFORMACIJE

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Dunajska 22
1000 Ljubljana
Telefon: (01) 478 90 00
Telefaks: (01) 478 90 21
E-pošta: gp.mkgp@gov.si
Splet: <http://www.mkgp.gov.si/>, <https://www.program-podezelja.si/>

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

Dunajska 160 1000
Ljubljana
ali
p.p. 189
SI-1001 Ljubljana

Klicni center agencije: 01 580 77 92

Uradne ure: vsak delavnik od ponedeljka do četrтка med 7.30 in 15. uro ter v petek med 7.30 in 14. uro

Telefaks: 01 478 92 06
E-pošta: aktrp@gov.si
Splet: <http://www.arsktrp.gov.si/>

Uradne ure agencije so ob ponedeljkih, sredah in petkih med 8.30 in 12. uro, ob sredah tudi med 13. in 15. uro.

Ob obisku na agenciji ob klicu imejte pri roki identifikacijsko številko vašega KMG (KMG-MID), po kateri vas bodo povprašali informatorji, in ustrezno dokumentacijo (kopijo zbirne vloge ali zahtevka, poziv k dopolnitvi, odločbo).

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana
Telefon: (01) 513 66 00
Telefaks: (01) 513 66 50
E-pošta: kgzs@kgzs.si
Splet: www.kgzs.si

Kontakti na območjih KGZ

KGZ CELJE		KGZ MARIBOR	
Celje	(03) 490 75 80	Jakobski Dol	(02) 640 10 35
Dravograd	(02) 871 06 80	Maribor	(02) 228 49 49, (02) 228 49 48
Laško	(03) 734 08 71	KGZ MURSKA SOBOTA	
Mozirje	(03) 839 09 10	Cankova	(02) 540 13 51
Prevalje	(02) 824 69 20	Beltinci	(02) 570 14 40
Slovenj Gradec	(02) 883 99 10	Gornja Radgona	(02) 562 17 00
Slovenske Konjice	(03) 759 18 50	Gornji Petrovci	(02) 556 91 15
Šentjur	(03) 749 10 62	Križevci pri Ljutomeru	(02) 588 81 44
Šmarje pri Jelšah	(03) 818 30 42	Lendava	(02) 575 19 35
Šoštanj	(03) 898 82 70	Murska Sobota	(02) 539 14 21
Žalec	(03) 710 17 80	Prosenjakovci	(02) 544 90 52
KGZ KRANJ		KGZ NOVA GORICA	
Bled	(04) 535 36 28	Ajdovščina	(05) 367 10 70
Bohinj	(04) 574 66 14	Bilje	(05) 395 42 63
Cerklje	(04) 252 67 10	Brda	(05) 395 95 30
Jesenice	(04) 586 92 50	Idrija	(05) 377 22 54, (05) 372 26 45
Križe	(04) 595 58 00	Ilirska Bistrica	(05) 710 02 60
Lesce	(04) 535 36 18	Koper	(05) 630 40 62, (05) 630 40 61
Naklo	(04) 257 65 10	Kozina	(05) 680 01 68
Primskovo	(04) 234 24 10	Nova Gorica	(05) 335 12 08
Škofja Loka	(04) 511 27 02	Pivka	(05) 757 01 40
Žiri	(04) 505 03 27	Postojna	(05) 720 04 30
KGZ LJUBLJANA		Sežana	(05) 731 28 50
Cerknica	(01) 709 70 40, (01) 709 70 41	Tolmin	(05) 388 42 82, (05) 388 42 84
Dobrepolje	(01) 786 71 50	KGZ NOVO MESTO	
Dobrova	(01) 366 31 92	Brežice	(07) 496 11 65
Lj – Dobrunje	(01) 542 97 72	Črnomelj	(07) 305 62 10
Domžale	(01) 724 48 55	Krško	(07) 490 22 10
Grosuplje	(01) 787 25 94	Metlika	(07) 363 60 60
Ig	(01) 290 94 62	Novo mesto	(07) 332 19 42
Ivančna Gorica	(01) 786 93 10	Sevnica	(07) 814 17 25
Kamnik	(01) 839 77 69	Trebnje	(07) 346 06 70
Kočevje	(01) 895 38 76	KGZ PTUJ	
Litija	(01) 899 50 14	Lenart	(02) 729 09 41
Ljubljana	(01) 513 07 16	Ormož	(02) 741 75 00
Logatec	(01) 754 29 33	Ptuj	(02) 749 36 31
Loški Potok	(01) 835 01 20	Radlje ob Dravi	(02) 877 06 91
Medvode	(01) 361 82 86	Slovenska Bistrica	(02) 843 01 32
Ribnica	(01) 836 19 27	Sveta Ana	(02) 729 09 47
Lj. – Tomačevo	(01) 561 26 70		
Velike Lašče	(01) 788 88 42		
Vrhnika	(01) 750 20 08		
Zagorje	(03) 567 93 90, (03) 567 93 91		

**TEHNOLOŠKA NAVODILA
ZA IZVAJANJE OPERACIJE
HMELJARSTVO**

1. posodobitev, 2017